

ДІЯЛЬНІСТЬ «ПРОСВІТИ» У МІЖВОЄННИЙ ПЕРІОД

У міжвоєнний період (1919–1939 рр.) низький рівень письменності серед населення спонукав товариство «Просвіта» розпочати активну роботу у контексті культурно-просвітнього руху. В основу діяльності «Просвіти» була покладена програма ліквідації неписьменності серед українського громадянства. Особливе місце у вирішенні цього питання відводилося західноукраїнській інтелігенції. І. Ліщинський, референт комісії боротьби з неписьменністю при Головному відділі (офіційна назва найвищого керівного органу «Просвіти» у Львові), вважав, що варто докласти максимум зусиль на організацію курсів для навчання неписьменних [4, с. 19].

Основне завдання освітньої праці полягало в ознайомленні слухачів із програмою народної освіти й методами освітньої роботи. У складних умовах постійних утисків із боку польської влади просвітні осередки мали замінити національні школи й гімназії.

Громада мала заохочувати неписьменних до навчання, кожен неписьменний член віділу мав вимагати, щоб його навчили писати й читати. Навчання могло відбуватися у читальні, школі або в орендованому приміщенні. Розклад занять узгоджувався з віділом просвітнього осередку й слухачами. Заняття тривали не більше шести годин щоденно упродовж десяти-дванадцяти тижнів. Пізніше курс навчання неписьменних тривав десять-дванадцять тижнів при 6–10-годинному тижневому навантаженні. Якщо заняття проводив місцевий учитель, для навчання можна було використовувати шкільну кімнату. В «Інструкції для читалень «Просвіти» в справі поборювання неграмотності» вказувалося, що якщо місцевий учитель відмовиться проводити заняття, то будь-який інший українець-інтелігент, користуючись методичним підручником, забезпечить успішне навчання. Курси для навчання неписьменних не підлягали визначенню приватних шкіл. Окремого дозволу адміністративної або шкільної влади не передбачалося. Читальні повідомляли староства й шкільні органи щодо проведення таких курсів, вони здійснювали контроль за навчанням [3, с. 4].

На курси потрібно записувати не більше десяти слухачів із урахуванням вікового цензу, включати до програми навчання основи писання, читання й математики. Автор програми наголошував на важливості використання прикладів із життя учасників курсу, пропонував уникати наукової термінології, пояснювати матеріал чітко й зрозуміло. Одним із важливих питань боротьби з неписьменністю була проблема організації народних читань [4, с. 18].

Програма систематичного читання містила такі предмети, як астрономію, фізику, хімію, геологію, фізичну географію, біологію, анатомію і

фізіологію людини, історію культури, всесвітню історію, економічні науки, психологію, філософію, педагогіку, соціологію, українознавство (географію України, антропологію, історію української культури, історію української літератури, історію України, філософію України, українське мистецтво) [3, с. 7].

Важливе місце у ліквідації неписьменності надавалося голосному читанню, що практикувалося читальними бібліотеками. Це давало змогу ширшому колу осіб прослухати той чи інший твір і мати можливість обговорити його зміст. «Просвіта», об'єднавши свої зусилля у ліквідації неписьменності з «Рідною школою», намагалася одночасно вирішувати не лише освітні, але й виховні питання [1, с. 11].

Перед освітніми гуртками стояло завдання бути передумовою утворення народних університетів. На освітньому з'їзді у 1928 р. «Просвіта» ухвалила рішення про організацію Освітнього інституту. Народні університети та вищі селянські школи були вищим ступенем навчання для дорослих, які не навчалися у середніх школах. Тому їхнім завданням було подавати матеріал у доступній формі. Незважаючи на значну кількість організованих краєвих освітніх з'їздів, засідань, зібрань представників читалень у Львові, що проводилися майже щорічно, питання боротьби з неписьменністю не знайшло належної підтримки серед української суспільності [4, с. 113].

Отже, реалізація «Просвітою» програми ліквідації неписьменності у міжвоєнний період обумовлена низьким рівнем грамотності серед українців. Намагаючись розв'язати цю проблему, Головний відділ залучував представників інших українських інституцій. Реалізація програми передбачала організацію курсів для навчання неписьменних. Однією з форм ліквідації неписьменності виступали народні читання, «голосні читання». Об'єднання зусиль «Просвіти» й «Рідної школи» сприяло активізації програми ліквідації неписьменності, однак не привело до її вирішення. Намагаючись вплинути на ситуацію, що склалася з організацією курсів для навчання неписьменних, Головний відділ планував заснування Освітнього інституту. Однак через відсутність приміщень, заборони проведення курсів, пасивності громад, «Просвіта» не зуміла у повному обсязі виконати поставлені завдання.

Список використаних джерел:

1. Завдання «Просвіти» й обов'язки громадянства. До всіх членів і приятелів товариства. – Львів, 1931. – 56 с.
2. Інструкція і методичні вказівки для навчання неграмотних. – Львів, 1932.
3. Народні читання // Народна освіта й виховання народу. Методи й цілі. – Львів, 1920.
4. Малицька К. В боротьбі з неграмотністю! // Народна Просвіта / К. Малицька. – 1923. – 250 с.